U. B. BERGEN
Mp 193i

12te Hefte

Optegnelser

paa en Reise i Bergens og Trondhjems Stifter i Juni, Juli og August 1847.

Skrivtafleren paa Vaagsøen.

Skrivtafleren er en Bjerghule, som findes paa Gaarden Vevig paa Vaagsøen i Sogndal, ved et Sted, Skrivtafleri kaldet, som ligger ret ved Stranden, kun lidet over Havfladen for omtrent 20 Al. dyb, og ved Indgangen omtrent lige saa høj, men aftager indeni meget i Høide indtil at Loftet nærmer sig nedad nogle Alen vinkelret, hvor der findes en smal Gang ind igjennem Bjerget, hvilken nu er ugjennemtrængelig, der ogsaa i dybe Lag skjuler Skrivtafleri Bund. Engang var aaben, saa en Mand vistnok kunde ind deri, og kommet ud af et Hul i mellem Gaardene Vaagsberg og Grathen paa søndre Side af Vaagsøen. Hulen viger en Vinkel, idet paa søndre Side. Paa Loftet, saa vidt man kan see ligge ind i Hulen naar man ser fra Skrivtafleri mod Øst. Sagn om fordums Beboere af Hulen, eller om andet Hulen vedrørende, vidste Stuvner Sagn mand, Huusmand Svend Rasmussen fra Osmundsvaag, ikke at fortælle og holder ikke Provst Koren, som undersøgte den om Hulens Beskaffenhed gjorde Beretning.

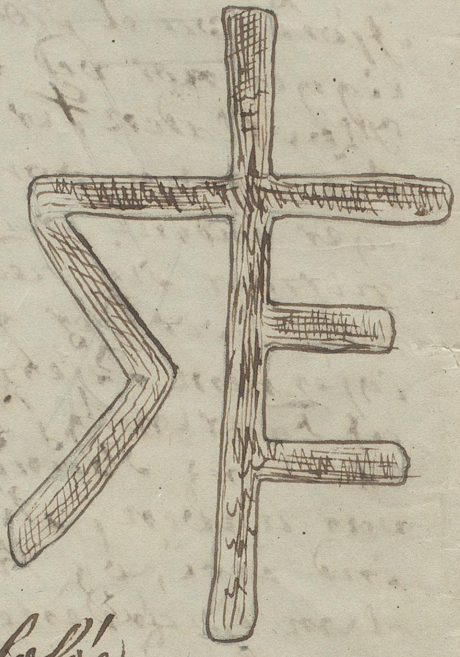
Sagn om Dolsteens Hulen

I Hulens Indre ere to smalle Gange, hvilke den ene fører til Frankerige, den anden til Sverige. To Studenter gik begge med tændte Voxlys ind i Hulen, men da de vare komne meget langt ind, blev de skræmte ved en Fernsyn, indenfor hvilken

Der laae en stor vild Hund i en Hern
„lenke. —
/: svare Sagsmand :/

Steen med et indhugget Kors.

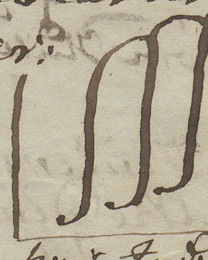
I Landgangsbryggen paa Solöe, ligeover for Solöe Proviantgaard, ligger en obelisklignet Kilestein, circa 2 Alen lang, hvori paa den ene Flade, lidt nedenfor dens Side, findes indhugget hvilende, naturlig Størrelse afbildede, Figur, hvis Sandsynligen er et Boemerke.

Runestenen paa Solöe.

Ved Soen nedenfor Solöe Kloster, lidt østen for Klosterets store Kjøl-Tomt ved Kloster-vigen, tæt ned ved Stranden og kun nogle faa Alen fra Søens Overflade, ligger en Steen, som er 22 Tom: bred, 1 Al. og 2 T. lang samt 14 T. tyk. Paa dens ene Flade er indhugget et kvadrantende Figur:

Paa dens anden Flade staae dybt indhuggede følgende Runer:

ᚠᛁᚾᚾ:

Denne Steen, hvis Indskrift kun løses ihesu ulæs Sandsynligen vorde anbragt et Sted i Klosteret eller i Kirken, hvor den har staaet fast saa at den kunde see fra Søen.

Sagn om Trolderne paa Tarvald og Barmen.

Paa Statlandet, i Nordost fra Soloi Kirke og Præstegaard, ligger en høi, stærk Fjeldtop, Tarvald kaldet. En halv Mil Sønderfor ligger Gen Barmen, hvorpaa der ogsaa er et temmelig høit Fjeld. Paa hvert af disse Fjelde laae en Trold eller Fjøld, og disse 2 Vo. „ner skulde engang prøve Kræfter med al Verdens store Fjendskabe over hver „andre. Trolden fra Barmen valgte „sig en stor og lang Steen med sin „Magt, af den Grund op paa Top„pen af Tarvald, hvor den endnu ses „staaende. Fjøldet fra Tarvald fattede derpaa en stor rund Steen blok, som han kastede efter, men den rak ikke længere end til den nordvestre Side af Fjeldet paa Barmen, hvor man den Dag i Dag er vist den ligger tungt ved i Lien. Tarvalden har vel Grotgange, men ingen Vand, høit Fjeld alt da: det mangler Kilder.

Forgyldt Skaal i Nordfjord.

I Solig Præstegjeld er, saavidt jeg har kunnet erfare, i den største Del af Nordfjord brugeligt et slags meget simple Drikkeskaal, skaalformet Kalbeen

14/

omtrent 1 Alen og 16 Tom.

De have et langt, smalt Skaft, „spidst ellet tjendt ovenfor og lidt „tyndere i Tykkelse nedefter end„de henimod Enden, hvor de have en lidt lysre Side af Skaftet udgaaende Skade, bred omtrent 3 Tommer, og lang omtrent 8 Tommer, og i hvilken Skade nedenfor er bestaaet med et Kjerr, der gaaer lidt nedenfor Enden lige Vinkler. Disse Spader, som meget ligne de i Lundehe Paalstave, ere dersor vist ere af ogsaa samme Oprindelse, see Tavle [illegible] Fig. 4 saaledes ere de ogsaa omtrent af samme Størrelse. Skaftet af dette Stab Haves: Spadetræe.

A.

B.

Afbildet B. Hvor Kjerr er Vanskelig at Vande Skaftet, Lang 2 Alen 8 Tom. Bred 3 Tom. Tyk 1 Tom. Skaftet 1 Alen 10 Tom. Lang.

Runer paa en Steen ved det nederste af Taarn-Trappen i Lolde Kloster: Runer.

RUNER HAR FUNDET

Saaledes fandt jeg disse Runer, hvilke fløi„ve i sine barske Skinde-mokker hver afleg„ned omtrent Ligedane. Taarntrappen bruer med Nedgang, hvilket uden Tvivl alle„rede vilde have fuldet Sted, dersom ikke Prygt Horen i Lolde havde taget Opbygningen under Hr Stolle under den, hvilken vel endnu en Tid vil forebygge, at Trappen og med den en stor Del af Taarnet styrter ned. (Bilag)

Flere
Slyngesanden paa Ervig, paa Stat.

Ved Ervig Skjær paa Sydø sik ieg følgende Slyngesanden paa Haanden Ervig, paa Hallanet fundne, Oldsager:

1. To smaae Brudslöffer af Messing, det ene overtrukket med Sölv.
2. To Brudslöffer af en anden Beenkam, paa hvis Side med Messing-Nagler er fastnittet 2 Skiver af Bölen, en paa hver Side af Kammen, hvis ene Halvdel har havt grove, den anden fine Tænder. Paa Kammens ene Ende sees Runer-Tegn, som Tegnet i en Rude. Disse Sager vare ved Brudslöffernes Nedlæggelse i en slutlig Stordelse.

Da det ene Slyngs Messing er overtrukket med Sölv, og det af Kammen Brudslöffer tydeligen kan sees, at den har været af samme Slags, som nogle i Bergens Museum vorende, i norske Gravhöie fundne, Beenkamme, er der god Grund til at anse de omtalte Slyngsager som virkelige Oldsager.

Egetræerne paa Ekrem.

Den 27de Juni undersögte vi, hvorvidt de hos Strøm omtalte store Egetræer, som fra gamle Tid have staaet paa Ekrem i Sovde Annex, nu skulde findes tilstede, men vor Sögen

vor forbjövet saavel der, som paa Naborgaar-
den Esjchevig, hvor man Sagde, Troerne
Troe skulde staae. — Gaardens Beboere
forlalte, at Troerne vel havde staaet der,
men at de vare borlradnede og vanstyr-
lede. —

Vandelvens Kirke.

I denne gamle, murede Kirke fandtes nogen
inlet mærkværdigt. Paa en smagløs, moderne
Alterlavle var fuldgjort et, en liden vakker
Gruppe af den hellige Familie, et Sandsyns-
arbejde, overdrukket med Hvid og forgyldt.
Dil hør sandsynligvis fra ældre Tider staaet
i et Alterskab, ellet paa en ældre Alterlavle.
Paa hver Side af Chortet hang med Skibet, er
i Muren en stor og dyb Nische, hvori Helgen-
billeder formodes at have været anbragte.
N. Fotmedd, Kirkens Patron. Klokken, som
nu bevares i Muret, kan formodentligen
have staaet der. Kirkens Klokke
var uden Indskrift. Paa Kirkegaarden
fandtes ingen Monumenter. —

Gravhøje i Vandelvens Nærhed.

Paa Gaarden Thue, ligger ver for Kirken, tæt
ved Nørlerne saaes en temmelig stor Hø-
vej, opført af store Kuppelsteene. Den
var nu bevoxen med Egetræer, og ijnles
at have været ualmindelig paa sin Tid.
Der. Indenfor denne stod en ældre Ege-
Plantning ogsaa Bautasten, men denne
saas dukker ikke nu til at være ældre. Nær-
erne af Gaarden mente ogsaa, at den var

ejet i sinere Tider. — Længere ind i Bugten, nærmere hen mod Mands-Eidet paa vestre Bred, ere 2 store Gravhøie som de sagde at ingen endnu havde undersøgt.

I Fjeldet ved Gaarden Thue, vendrent mod Øst i Landet, var for kort Tid siden funden en liden Hauggravhøi 1½ Alen i Diameter og 1½ Alen høi, hvilken jeg skjænkede til Museet.

Paa Enden af Haandtaget, hvilken jeg skjænkede Museet, var dette Dyrehoved indskaaret, som De ogsaa kan see paa Tegningen.

Paa Gaarden Ladsvold i Klæmsdalen var en hvidspraglet, meget grovkornet Granitsteen, som ikke var undersøgt.

Torv-Spade fra Sandmør.

I Vandelvens Prestegjeld paa Sandmør bruges et slags smaae Torvspader, der ere lige saa hensigtsmæssige, som de ere simple og lidet bekostelige. De bestaae af et Stykke Træ 16 Tom. langt, 3 mall, med en firkantet og der findt indsatte Skaft, som paa Enden er forsynet med et Jernbeslag, der gjør dem meget vel skikkede til at bryde og afstikke Grastorv og at rense det overflødige af Jordstrøget for Ukrud. De ville derfor med Held kunne bruges til at hugge Grøfter og Veie i Haugen rene. Jeg hjemførte saadanne et Exemplar til Museet. Den saaledes indrettede

8.

Riisp, el. Reds Skabe af torske Horn.

I Vandalven, og sandsynlig en paa flere Steder i Bergens Stift, bruges dette simple Redskab, der er af Tree, 21 Tommer langt, og i det højeste 3 Tylft. Det benyttes paa den Maade, at man holder Horn-Negen i venstre Haand, Roden opad og Øyene nedad vendte, og at man da med Riisperen i høire Haand strøyger eller hugger langs med af Negen, hvorved Hornene drives ud af Øyene fuldkommen lige saa godt som med en Kniv eller en Tust. Riisperen afbildes paa nedenstaaende Tegning.

Slibesteen til Slibning af Steenoldsager.

Da Christen Johnsen Rogde i Foraaret 1844 opreev Gulvet i sin Stue paa Gaarden Rogde, i Ullensvangs Sogn i Hardanger, fandt han under Dørtrinet en aflang, flad Steen, omtrent ½ Al. lang, 9 Tommer bred og 6 T. tyk, paa hvis Bredder saaes 3 eller 4 Stribet, rundagtig fordybede i Runden og ganske glatte, hvilke Fordybninger vare tilvirkede ved Oldtids Steenredskabers Slibning paa Stenen. Finderen har besluttet at ville afgive denne Steen til Museet i Bergen. — Hvilket en af vore Skuds-Kmd Knud Johannesen Aga, berettede os. — Indsendt

Dr. Hansteen har i Foraaret 44 besøgt Egnen.

Spor af Hestehoder i Klipper paa Sondmør.

Skjønt det ikke skulde være vanskeligt at forskaffe Bergens Museum en Støbeform, endskjønt dette eller flere Spor af de her fremkommende Hestehoder, der sees i Kalksteen Bjerge paa vestre Side af Gjerdhoen paa Gaarden Sande eller Sønde i Rovde Annex, Herred Fræstegjeld, og ligeledes paa Vaagøen, i Sande Sogn, jvfr. S. 451, eller og at faae Noget til at afbrugge en eller flere saadanne Blokke af Kalksteenen, og til Hjemkjørsel maatte vedrørende sig paa Gaarden Hjelsem, ikke langt derfra, bor Handelsmand Cappelen, noget længere borte, Handelsmand Rønneberg, paa Sørgjerdet og endnu længere borte Handelsmand Simonsen, paa Herrøe. Herom skjøt nærmere Oplysning under Opholdet paa Sondmør.

I Aalesund traf jeg d. 19de August 1817 Handelsmand Christopher Rønneberg fra Sørnæs, og talede med ham derom. Han sagde mig, at mange saadanne Spor ogsaa fandtes i Klipperne paa hans Gaard, og han lovede mig at gjøre sig Umage for, enten at skaffe dette Stykke tilveie til Filipsestikker, eller og om muligt, at skjære eller hugge noget, hvori Spor af bemeldte Slags fandtes. og jeg undervejsede ham om, paa hvad Maade Udhulingen hensigtsmæssigst burde skee.

10.

Hisse, et sorgent Redskab til at bore Vand- eller Skelrobotter.

Saavidtsom jeg veed Sledser

I Grønland Sognsaa som mer bruges et Aag, eller en Vasel, af et ganske eget Slags. Det bestaaer af et firkant Træe, ikke uligt dem, som i almindelighed ere i Vaseler; men istedetfor at Træet i disse huller saa vel Borenes Hvirvle, huller eller stotter det sig i Hisen med den Borenes Skaft, hvorom Bøjlen hænger i en bred Rem, der ligger over hans Skulder, fæstet i 2 Kroge, en saa hver Ende af Hisen, hvilke ere fastbundne i Senge, som igiennem et Hul i hver af Hisens Ender, gaae ogsaa Skulderremmen og ere fastgjorte i dinne. Dette Redskab seer saaledes ud, som nedenstaaende Afbildning viser:

Med dette Redskab skal man kunne bore Bøjler, langt lettere end med det almindelige Aag, da ved Brugen af dette, Bøjlens Huller og Bøjlen paa samme Sted gjøre paa Skaftet,

med vist mark, naar Hesten bevidstløs, bevidstløs te om saadste man vil; og lade Byrden hvile og tynge snart paa den, snart paa begge Skul-dre, og paa forskjellige Tider af disse for at forhindre det forandrende Forme Ire om med Skaden, hvilket ogsaa om Berende, at Byrden hænger redigere og ikke klinger sig fram og tilbage eller til Siderne saaledes som Tilfældet er naar det almindeligst Sag bruges. Vil at kaste de Store, hvori Kroppene er fø-ste een eller flere Gange over Hesteryggen, saa man vil, saa Byrden hvilere op. Det bevirker ogsaa til Forebyggelse, at Kroppene hænge i Bugter af Tauene, ikke i Enderne af dem, da dette forvarsager, at Byrden saa at sige lemper sig efter den Berendes Bevægelser, og at man, ved at stille Kroppene i forskjellige Bugter af Tauene, kan forebygge, at disse skurt opstides.

Løngangen under Jorden paa Øster-Ødt.

Om dette forbausende Kjempeverk, hvoraf jeg i min Dagbog i Korthed har beskrevet en Del som jeg d: 24de Juni besaae og undersøgte, har jeg den Mening, at det i den Tid, da Norge var delt imellem Smaakonger er tilført af en af disse, der har havt sin Residens paa Øster-Ødt, sandsynligen paa Gaarden Hov-den, hvis Navn peger hen derpaa: af hof en Fyrste Hof, et Afguds tempel; og det Mel-dem har staaet over eller nær ved Løn-gangen saa at man, om Morgen overrum-

pleies og bronderes, kunde dette Tilfluglested i Forgrunden og skjule sine Skalle der. — Spor af en Borg fra Oldtiden kjendes nu naturligvis ikke mere, dersom da Huskene paa den Tid kun opførtes af Træe. — Imidlertid kan jeg ikke lade ubemærket, at der, ved Havbredden ikke alene paa Hovedøen, men ogsaa paa Hovedøens Nordre Side, findes en mærkelig Forhøjning eller Forskandsning af Steen, og ved denne en udstrakt Flade eller Slette, saaledes at Forgrunden antages og synes at strække sig lige derhen, at gjøre hensyn Hovedøens Nordre Side, hvorved Havnen nu bliver til Søen, hvor dens nordre Ende er kjendelig at see. — At Havnen har været en betydelig Havn kan og sees af Skibe, der paa samme findes mange Gravhøie, Skibshøie saavelsom andre. — Den Havn kunde vel ogsaa udlides af Holm, det betydeligste, fornemste, og altsaa kjendeligst, at Gjerden har været en Havnegaard.

Aase-Myrene i Borgund Prestegjeld.

Ledet af Peder Hillingen og af den Beskrevelse han selv har givet over disse Myrer, besaae jeg dem d. 2den Juli 1847. — De laae paa en Slette, holdende Sengelelle, der begynder ovre paa Aasemulen, noget østenfor Gaarden Aasen hvorfra den strækker sig ned til en stor Kvad Myr ned imod et Vand, Myrdet, der har sit Udløb igjennem en Kjærne ved Kjelkvigen, Hillingen Borgen Ved Myrene paa denne Strækning ere fast italiske, men de ere meget smaae og

Lave, bestaae af Kiæmpestene og Jord, og ere
for en ster Deel ünderrygte eller Ødelagte
ogsaa. — De ligge blandede om hverandre, saa
at man kan ikke nogen Orden eller Plan i hele
„ende lide deres Anlæg; dog synes de paa 2 Sider
at begrændses af de af Fyldingen bortkrevne Steen-
og Jord-Volde, der gaae i nogenlunde lige Linier,
Ene af de største og bedst vedligeholdte Høie-Steen
at mig forsikkret opgravet, og alle dets Indhold,
Der bestod af Stenene og, en Deel, af Aske
Jord. — I denne fandtes paa flere Steder, saavel
oppe i Toppen som nede i Høien, Huller i men
af Steen eller nedlagte Oldsager var aldeles intet
at finde. — Jeg kom ikke i Tvivl med flere
Formodninger, men fandt det neppe skjønsomt
Hende om, til Antydningerne ville kunne gjøre
noget Udbytte tilmeldes. —

Skriftlige Billede af Steen, funden
i Borgund Præstegjeld. —

Af Fyldingen blev jeg underrettet om, at
Capitain Dahl paa Solnør var i Besiddelse af et
Stykke, omtrent 6 T. langt, af hvis Overflade smukke
Menneskebilleder, der skjøde at være opgravede paa
Skrue Kirkegaard og syntes at have henligget i
Skrue Kirke. — Det skal fremstille en Mand
med en stor Næse og lang Skjæg. —

Jeg anmodede Capitainen derom i Borgund
om ved Leilighed at ville forskaffe Capitain
Dahl, at give Bergens Museum dette Stykke,
„ikke, med skriftlig Underretning om hvad der
med Hensyn dertil kjendes. Capitainen
„gjorde ellers foregaaende Skridt. — Skuespiller
Ager, Assessoren, ville ogsaa herom skrive
Capt. Dahl. — Ved at have Anledning til at skrive
at ville at hans Søn havde faaet Billedet med sig til Christiania. —

Fund i Jørungfjord.

Ananias Johnsen Soure, i Jørungfjord, skal d. Juni 1847, paa Bjørkøren have gravet i en Høug, og deri, blandt andet, fundet en Guldring. Ved at skrive derom, lic dagneuvel Frich var det maaskee muelig ret forskrevne Bergens Museum nogel at vel kunne.

Skulptur-Arbeider i Borgund Kirke

Storen de skjønne, i Eg skaarne, Skulptur-Arbeider, tvivl Kirkens Alter, Prædikestol og flere af dens indvendige Dele bestaae, findes mest paa Kirkeloftet henslængt endeel ret vakkre Billeder af Egetræ, samt en stor Deel af det, tilforn af Eg udskaarne Gitter, som forhen har adskilt Choret fra Skibet. Gitteret Døre staae endnu der ganske hele, med deres smukke Jernbeslag og skjønne Forzieringer. Samt endeel af Listeværket, Eg udskaarne Billeder, med Skjæl af Listeværket, da Provst Nielsen gjorde, at Kirkeejerne vilde vilde finde villige til at overlade Bergen. Museum Same, hvilket han lovede, om muelig, at bringe i Stand. — Sognepræsten Capellan Arnet, om at nedlegge hos Cand. Rosenberg i Aalesund et Brev til mig vedkommende for at jeg paa Reisen fra Christiansund i August Maaned, kan tage det overtalte med mig, i Forvaret til Bergen.

Skonsigen udskaaret Skab.

Paa Gaarden Sæholt, i Orkedals Prestegjeld over en Skonsigen udskaaret Skab, er jeg mindet ret, af Egetræ. Denne Skonsigen Skab eje et Skab, hvori er udskaaret Billedverk,

omtrent af samme Slags Jern som det, der findes
paa Prædikestolen og Alteret i Borgensinds
Kirke. — Det er noksom urigt, om man vil
afhøre det; men Undersøgelser der-
om kunde maaske bedst bevirkes en-
ten ved Provst Krabbe til Ørkvigel
ler ved Capt. Baae paa Solnør. —

Billeder af Egetræ i Gjedsted Kirke.

(Jeg vedlægger et indbygget Rids)

I den ubenyttede Sidestage ovenfor Prædikestolen i
Gjedsted Kirke ere, blandt endel Overskram-
mel, fundne 3, omtrent 2 Alen høje, Bille-
der af Egetræ, det ene et Christus-Billede,
hvorafArmene og Fødderne ere borte, det an-
det et Charge-Billede, begge conserverede, men
dog uden Fødder, og det 3die et Helgenbil-
lede, som jeg ikke bestemt tør angive. —
Det synes som om de engang have været belagte

11.

Fund i Jøringfjord.

Ananias Johnsen Soure, i Jøringfjord, skal i Juni 1847, paa Bjørkøren have gravet i en Høug, og deri, blandt andet, fundet en Guldvring. Ved at skrive derom, lic Sognepræst Frich var det maaske muelig ogsaa for videnskabelige Borgere skriftlig nøgel at erfare.

Skulptur-Arbeider i Borgund Kirke

Foruden de skjønne, i Eg skaarne, Skulptur-Arbeider, hvoraf Kirkens Alter, Prædikestol og flere af dens indvendige Dele bestaae, finder man paa Kirkeloftet henslængt endeel ret vakkre Billeder af Egetræ, samt en stor Deel af det, ligeledes af Eg udskaarne Gitter, som tykken har omhyllet Choret fra Skibet. Gitteret Døre staae endnu der i sine hele, med deres smukke Jernbeslag og Skjønne Forzieringer samt endeel af Gitterværket. Eg udregle og Latte til Side nogle af de bedst [illegible]

Som Bevis for Christus-Billedets høje Alder kan ogsaa anføres, at det er fremstillet paa den i den Øvre Skjødelade sædvanlige Maade, med Fødderne adskilte og forskilt naglede, ikke Korslagte som i den senere Skjødealder og kun med een Nagel fastede til Korset. — Et lignende Christbillede af Træe, hvis Fødder ogsaa ere adskilt og forskud naglede, er skjænket i Arendals Annex Kirke, Skotske Presteg. Jarlsberg Amt. — (: See mine Copier af Arendals Sygninger :). —

omtrent af samme Slags, som det, der fandes
paa Prædikestolen og Alteret i Borgen Kirke. — Det er noksom vist, om man vil
afhøre det; men Undersøgelser der-
over kunde maaske bedst bevirkes en-
ten ved Provst Krabbe til Gundsigel
ler ved Capt. Daae paa Solnør. —

Billeder af Egetræ i Gjerdrum Kirke.

(alle vel ældre end indbygget Kirke)

I den ubenyttede Sidebygning mellem Prædikestolen i
Gjerdrum Kirke staae, blandt endel Dyrekram-
mer, henved 3, omtrent 2 Alen høie, Billed-
der af Egetræ, det ene et Christus-Billede,
hvoraf Armene og Fødderne ere borte, det an-
det et Charge-Billede, begge umiskjendelige,
dog uden Fødder, og det 3die et Helgenbil-
lede, som jeg ikke bestemt tør angive. —
Det synes som om de engang have været belagte
med Forgyldning, dog er dette lidet, thi den
hvide Masse, som findes i nogle Folder af
Draperierne, er maaskee blot Kalk, som
er blandet derned naar Kirkevæggene ere
blevne overkalkede. — Alle disse Billed-
dernes ere meget høi Alder, da Egetræet
paa flere Steder er blevet gandske mørt og
forvitret. — Kirken eies af 2 Perso-
ner. — De Billederne henhørende Kjæl-
lere, og ikkevære eller kunde være Kirken
til Prydelse, eller dens Eiere eller Menighe-
den til Nytte, anbefaler det mig, at disse
Mænde erhverve sig dem, hvis man faa Prov-
sten, eller hvem Eieren, ønsker til
at interessere sig derfor. — Jeg har derom
tilskrevet den sidste, som har formaaet Kirkens Eiere
til at skjænke Billederne til Museet og at udlevere dem,

16.

Fund i Skuttehougen paa Gjeithoe.

Paa Gjeithoens østre Side, som vender indad mod Aalesund, gandske nær ved Proprietair Hagerups Huus og Stranden, ligger en stor og skjøn Grav-høj, hvis Omfang nedentil er 140 Alen, og hvis Højde antages at være henimod 12, men allermindst 10 Alen. — Der er paa adskillige Steder gravet igjen, baade i Syd- og paa Siderne, men ingensteds fuldt. — Senest, omtrent i Maj Maaned 1847, grov bemeldte Hagerup og en Fyrbøder fra Aalesund nogle Alen, omtrent 3, Alen dybt ned i Højen fra dens Top. — Om der, ved de foregaaende Gravninger, er fundet noget vides ikke; men ved den sidste fremfor der Oldsager, som vilde have været af høj Interesse for dem, som nogen Sagkyndig havde været tilstede, optegnet, afskrevet og beskrevet dem, samt for øvrigt for deres Opbevarelse taget muligt. — Højen er udvendig belagt med Grastørv, hvorunder der, saavidt man af de sidste Gravninger kan see, findes at omtrent 2 Alen lydt Lag af ikke meget store Kullesten. — Længere dybdefter, ved den sidste Gravning, et Lag af gandske fin Sand, hvori, omtrent 3 Alen under Højens Flade 8, ved Siden af hverandre anbragte, Stenkister, hvoraf Hovederne, eller de bredeste Ender, vendte mod Øst, Fodenderne mod Vest. Kisterne bestode af store, ligesidede Skifersteens Heller, og vare meget tætte. — Enderne af Kisterne vare lange, af lidt større og fastere Stene, der stode paa Enden nedsænkede i Sanden, paa hvilken Overliggerne laae, uden at der var aabne Rum i Kisterne. — Ved Overliggernes Ødelæggelse gik de fleste af dem itu, dog ikke anderledes, end at nogle af Stykkerne beholdt en Længde af circa 2 Alen og en Bredde af henimod een Alen. —

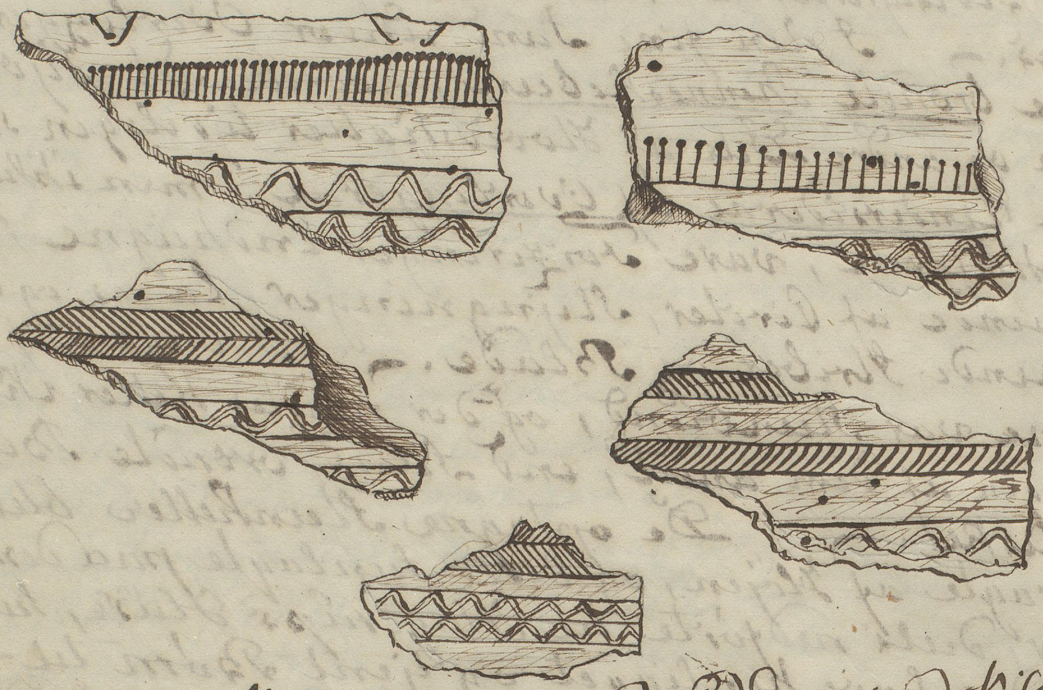
Aarsagen til at Overliggerne saaledes gik ud, var
dels Hullernes Tørrhed og Skjørhed, dels at de
paa en ubekjendt Maade vare forsvundne fra Ende el-
ler Sidestykkerne, saa at de med Magt maatte op-
rives. — I den fine Sand under Overliggerne
laae brændte Benrester, hvorblandt Kjøbe-
ben og andre Dele af Hovedskallen kjendelige saavel
paa Endestykkerne af Overliggerne, men ikke paa
Sidestykkerne, vare forresten indhyllede i Ko-
stemasse af Cirkler, Skjæringer, Langs og tvær-
gaaende Striber og Bånd. — I ingen af Kis-
sterne var Steenbund, og der fandtes heller ikke
i nogen af dem andet, end Sand, brændte Been
og Aske. — De optagne Steenheller bleve
idbragte af Høien, og dels henlagte paa dennes
Side, dels nedførte til Hagerups Hule, hvor
de siden have henligget og tjent Børnene til Le-
getøi, hvoraf følger, at de ere blevne brudte i
mindre Stykker, end de, som under Opgravningen
fortes ud af Høien.

Det ovenanførte, om Høiens, Gravningen og
hvad der ved denne blev fundet, skylder jeg Prof.
Hagerups mundtlige Beretning, og den
øvrige Del af Afhandlingen var paa Gidshoe. — Af Steenhel-
lerne bleve saamange, større og mindre Stykker, som
de, hvorpaa indhyllede Figurer vare at see,
vilde kunde opspores, samlede og tagne i Besid-
delse for Bergens Museum, hvorfra Hagerup
gav det Samtykke.

Ved nøiere at exa-
minere de samlede Stykker, har jeg foreløbigen
fundet Anledning til at bemærke:
1. at Overliggerne ved Kramper af Jern, have va-
ret fastholdte til Ende- eller Sidestykkerne, da der i
flere af de samlede Stykker fandtes indhyllede
Huller, 2 ved Siderne af hinanden, hvori Jern-
stifter, eller Spaer af saadanne endnu sees. —
Denne Sammenstrikning har rimeligvis foranlediget,

18.

at Overliggerne, da de optoges, bleve sönderbrudte.
2. at Figurerne paa Overliggerne kunne reduceres
til følgende forskjellige Slags:

Jeg har allerede fået, at Brudene i adskillige
De fundne Stykker give Anviisning og Lei at fin-
ke vanskeligt at sammensætte ret store. Det er
derfor saa ønskeligt, at, naar man faaer Tid og
Leilighed til at samle alle de ødelagte Stykker,
som endnu ligge disse forud sig, saa en behørig
Mer Flere, man da af de forskjellige ødelagte
Smaastykker kan sammensætte flere store,
og derved forskaffe sig et tydeligere og fuld-
stændigere Begreb om Figurernes Forskjel-
ligheed, Mesterskabelighed og mueligen Betydning.
Men dette maa dog bero til min Tilbagekomst i
til Bergen. — Nu maae det være nok, at have
anlagt dette.

Saavidt jeg skjönner er dette Fund, med
Hensyn til de paa Overliggerne indhuggne
Figurer, og den Omstændighed, at Ligene,
som laae ikke höit oppe i Høiden af Grav-
höien, vare brændte, af den største Interesse
for Antiquarerne. — Ved at sammenholde

de forefundne Omstændigheder ved dette Sted
dem, der ere oplyste ihensiende til de paa Egnen
liggende, som tilforne ere gjorte, nemlig
ved Kirke, i Skaane, og Gravning, i Odderred i Dan-
mark*, kan man sandsynligen komme til gan-
ske interessante Resultater. Om nogle
af Figurerne skulle vore Skibsfigurer, kunde
de synes at ligne, psilsner nærmere Underligt.
Skentehougen er blevet en meget undersø-
rig, og höjst mærkelig Gravhöj, hvori sande
artige varuske Skatte ligge forborgne. - Nu-
værets Direction bör söge at forskaffe sig Tilla-
delse og Eneret til at lade den undersöge,
og dertil höre ikke synare Bekostninger derpaa,
at erhverve Tilladelsen hos Høyerup, vil
hverken blive vanskeligt eller kostbart.
Dersom jeg paa Hjemreisen kan komme til Gud-
hjem, skal jeg indlede Underhandlinger med
Direktionen, skal jeg ikke mangle for mine
Colleger nærmere at udvikle denne Sag, og at
forelegge dem de tilvejebragte antiquariske
Documenter, der antages at ville tilfredsstille
sig deres Nysgjerrighed og vække den største
Opmærksomhed.

Af de indsamlede figurerede Skibe stykker
ere de største omtrent 1 Alen lange og 12 Al brede,
hvoraf flere Varieteter findes nedenfor afbildede.
Hvad Skibslægen synes i Sagen nærværende Form
vanskeligt at forklare. - Maaske er det
blot en forvansket Efterligning af Skibs-Haugr, en
Høj reist til de afdødes Ære.

Ved min Tilbagekomst til Gudhjem d. 19de
august 1844 indsamlede jeg hos Proprietair
Høyerup et hvirvet Snes flere Stykker af de

* Se Videnskr. for nord. Oldkyndighed 1. D. S. 180.

Humpluker, som havde gjort de 2 Dage over de bemeldte Huushuster; og jeg afskyldte hum Skuttehorlyen, eller skal det lidt at lade same redgrave eller rønderstye, for 5 Skdr., hvilke deve ham udbetalte imod at han gav mig skylde paa Horlyen til Skuret.

Sagn 1.

I et Bjerg, Lundbjerget kaldet, hvilket er ganske bratt nedgaaende i Loen og hører under Gaarden Lime i Vedø Prestegield, ved Indløbet til Normedalsfjorden, er et Hul, eller en Hule, kaldet Gakvangshullet, hvilket Navn det har faaet derved, at St. Olof engang da han reyste igjennem Fjorden steeg op i Haalen paa sit Langskib og lagde en Hilsening ind i Hullet.

2.

I Nordfjord, lige over for Udvig, er ogsaa et Bjerg, Selvbjerget, hvori en Hest skal af Selv skal ligge begravet. Paa Bjerget skal staa skrevet følgende Vers:

"Kjæl indunder og Kjæl ovenpaa,
Kjæl skal han blive, som Skallen skal faae".

Dette Bjerg er nok det same, som ogsaa kaldes Hesteberget, formodentlig af den Skrift som skal findes paa samme.

3.

Da Sinklar drog med sine Krigsfolk igjennem Normedalen over til Gulbrandsdalen, havde han med sig en Hexe. Denne skal i et Vand paa Gaarden Sel i Gulbrandsdalen, hvilket Vand kaldes Selsvandet, have kastet

at Slags Myser, som endnu voxe der og kalde
Solsnoxer, hvilke skulle være giftige og far-
lige at gnide sauvel for Mennesker som for
Creature, men dog kunne Ormene som ere
Dyrn af Dem, der forslaae ret at anvende dem,
Disse Myser voxe i Vandet.

Flere Grauhøje paa Gudhoe og Fundtasse.

Sønden for Skuttehougen og Prygtedalen Hagerigs Mo-
se, ved Stranden imellem disse og de øvrige Høje der
ere samlede i Nordvesten af Byrken, ligger en lang,
nedad mod Stranden noget høj Jordvold, paa adskil-
mange dels runde, dels aflange Grauhøje af
hvilke de 3 nordligste ere temelig store, fordet
anlagte. I de større Høje er der gravet omkring
ned lie Siderne. de mindre ere for det meste uror
te. Ved at gaae omkring i Ruinerne af den
nordligste Høj og der at søge dimellem de losta-
gede Grus, fandt vi en skaalformet fibula, af
Bronze, uden Tunge, men med en Stump af il-
dent sammen, samt en liden Trind-eller
Kobber-Steen, af rødlig Farve, og med Kjendelig
Skorpe af al Steenen var dannet lie Glødning.

Paa Gers nordre Side fandes mange lave
Grauhøje, hvilke synes at have været høiere i
Oldtiden, men igjennem Aarhundreder ere
at vore blevne omgivne af Driftsand, som
saaledes har formeret det øvre Høide. I en
af disse har Grauerne Gudhoegerde undersøgt
der gravet, og der fundet:

1. en fibula af Bronze, med indlagte Forzierin-
ger af Sølv, dels i Form af Cirkler, dels
ex andre Figurer,
2 tre mindre fibuler, af Bronze, uden indlagte
Forzieringer,

3. ti smaae, lil Forzieringer anvendte, Oplioj-
ninger af Bronze udgjde i samme Slags
som de paa Langeg ved Aarhuus i
1846 fundne; i Alt 3 Stk: il
4. Skelettet af et Menneske, lemlet, heelt,
5. et Sværd og en Sværdskee, af Jern, begge
meget forterede af Rust. —

De under №3 anførte Opliejninger fandtes jan-
nettede paa smalle og tynde Messingbaand, hvis
brert, og een los. — Samtlige disse Sager
ere af Ole Gundersen Gudthe skjenkede til Museet.
I denne Høj blev af mig søgt d. 3. Juli for at
finde nogle hele Steen af Skelettet, hvoraf vi
fandt Cranieet, et Laar- og et Ryg-been, der
laae i Forvaring. — Tydeligen mangler, men
vi fik Lyst om senere at erholde same, da det
af Funderen var bleven meldt i den lige Høj
i Nærheden af Cranget, og vi mødte det ved vor
sidste Besøg paa Gaarden d. 28de Aug. paa Cranget nu er heelt,
Nogle flere Steen-Kister blev af os fund-
ne længere ned mod Stranden, hvor Beboerne
sagde, at Sørgningen ideelig blotter den ene
Gravhøj efter den anden? —

Af de omanførte Oldsager anser den
første Fibula, №1, for at være en mærkelig
Sjeldenhed, ligesom Opliejningerne, №3,
ogsaa anses interessante, som de give Op-
lysning om hvorledes de paa Gaarden fundne
klædende Forzieringer have været anbragte. —

Gravhøje paa Gaarden Sogge.

Paa en stor Slette i Gaarden Sogges Udmark, gandske
nær ved Grjellent Præstegaard, findes en Mængde smaae
runde Gravhøje, af hvilke mange fremviste større
og mindre Spor af Udgravninger. — Det var i en af
de udgravede af Sognepræst Kragh fandt de Steen
Kister, han i 1846 indsendte til Museet. —

Alteret paa Skellefjeldet i Romsdal.

Sognepræst Kraft i Grytten skulde, hvad der i Schönings Reise og Krafts Topographisk-statistiske Beskrivelse over Norge findes anført, at der paa Skellefjeldet, ved Gaarden Skelle i Vern Sogn, skal sees et Oldtidsminde, som kaldes Alteret, og som, efter Præstens Fortælling, skal bestaae af en uhyre stor flad Sten, omlagt paa flere mindre, opadstaaende Sten. — Selv havde han endnu ikke seet dette Alter, men han havde forsikret sig, naar engang Lejlighed gives, at besee og undersøge det; og han lovede mig, i saa Fald, nærmere Underretning derom. Det skulde være meget interessant, at see Schönings Mening om, at dette maatte er et Jettestuemonument, bekræftet. —

Skrive om Indskriften i Borgunds Kirke.

Borgunds Kirkens gamle Alter er en liden muurlagt Hvælving, der formodentligen har været anlagt en Tumulus Begravelse eller et Runehus, men nu bruges til et Beværingsted for Vand, Øre og andet, der benyttes ved Kirkens Reparationer. — Paa den udvendige Side af Døren til denne Hvælving, altsaa mod Kirkegaarden, er for Længst en Liden, i Asfalt gaaet ud Skaaret, Torte, hvorpaa fremstilles: Døden, som afhenter en ung Mand, hvis Fader og Børn søge at [illegible] af en Sort ved [illegible] de Børn. — [illegible] ende Hol-

[illegible]

3. ti smuae, lil Forzieringer anvendte, Oxehoj-
ninger af Bronze, udgjorde i Modsætning til
som de paa Lungholm 1846 fundne, kun 3 Rbdl. 1 Mk.
4. Skelettet af et Hennesbe, lemeby, heelt,
5. af Sværd og en Spydstage, af Jern, begge
meget forrustede af Rust.

De under №3 anførte Oxehornninger fandtes paa
smilde paa smalle og tynde Hesjungbaand, hvoraa
hvert, og een los. — Samtlige disse Sager
ere af Ole Gundersen Gedsbøl solgte til Museet.
I denne Høj blev af os søgt d. 2den Juli for at
finde nogle hele Been af Skelettet, hvoraf vi
fandt Cranièt, el Laar- og el Skinnebeen, der
toges i Forvaring. — Hjælpebenet manglede, men
vi fik Lyst om senere at erholde dette, da det
afstandsen var bleven meldt i den lige Side
Nordvesten af Cranet, og vi mødtes det ved vort
senere Besøg paa Gaarden d. 8de Aug. paagl Cranet nu er heelt.
Nogle flere Hennesbeen blev af os fund-
ne længere ned mod Stranden, hvor Beboerne
sagde, at Sørgungen idelig blotter den ene
Gravhøj efter den anden? —

Af de omanførte Oldsager anser den
første Fibula, №1, for at være en mærkelig
Sjeldenhed, ligesom Oxehornningerne, №3,
ogsaa anses interessante, som de gør Ex-
emplarer af, hvorledes de paa Lungholm fundne
lignende Forzieringer have været anbragte. —

Gravhøje paa Gaarden Sogge.

Paa en stor Slette i Gaarden Sogges Udmark, gans-
nær ved Grjellen [illegible] Hundred Favne
rende Gravhø[illegible]
og mindre Hø[illegible]
De ugravede
dybper, han[illegible]

Alteret paa Skellefjeldet i Romsdal.

Sognepræst Krafft i Grytten skulde lade, hvad der i Schønings Reise og Krafts Topographisk-statistiske Beskrivelse over Norge findes anført, til den paa Skellefjeldet ved Gaarden Skelle i Vold Sogn staar Seet Oldtidsminde, som kaldes Alteret, og som, efter Præstens Fortælling, skal bestaae af en uhyre stor flad Steen, optaget paa flere mindre, opadstaaende Stene. Selv havde han endnu ikke seet dette Alter, men han havde forsat sig, naar engang Lejlighed gives, at besee og undersøge det; og han lovede mig, i saa Fald, nærmere Underretning derom. Det skulde være meget interessant, at den Schønings Formening om, at dette mærkelige er et Jettestue-Monument, bekræftet.

Skrive om Indskriften i Borgund Kirke.

Borgund Kirkens gamle Dør er en Eiendommelighed, der formodentligen har været enten en Gravskrift eller et Runehuus; men nu bruges den til Bevaringssted for Kalk, Ære og andet, der benyttes ved Kirkens Prydelser. – Paa den udvendige Side af Døren til denne Indgang, ved mod Kirkegaarden, er fuldskrevet en Skiven, i Asketræ gjort til Maaret, som lille, hvorpaa fremstilles: Døden, som afskyder en gammel Mand, hvis Kone og Børn søge at holde Døden tilbage, medens der af en Sky ved hans Fødder bliver til en Skrige Krage. – Nedenunder er Maaret følgende Skolelands-Vers:

Het Werelds goed is in dit leeven
Den menschen geleent en niet gegeven.

af denne Indskrivt, saavidsom af Indskrivterne
under adskillige af de udhavne Fuler og Vaa-
ben, der ere fastskrevne paa Lemmer i Stiften
over Hoved-Indgangen, er det klart, at Salp-
stenarbejderne i Stiften ere forfærdigede af en
hollandsk Mester. —

Oldtidsminder paa Hustad.

Sognepræst Krafft i Grytten har fortalt mig, at
der paa Gaarden Hustad, i Boe Præstegjeld, skal
findes en tildels skjønne Gravrøyser og andre
Oldtids Monumenter. — Dette bekræftes af
hvad Skrivning har anført i sin Reisebes-
skrivelse, S. , Skrevet i Norges Beskr: S.
209 og 210, og skriver i norske Mindesmerker
S. —

Navnet Veblungsnæs.

Dette Navn skal efter Sognepræst Krafts Me-
ning, være en Forvanskning af det ældre Navn
Ve- eller Vea- Lunns-Næs (d. Navn, som Ste-
det i Fortiden har havt, fordi der sammesteds
vare Lunner, hvorpaa Ved førtes ned til Far-
leier, hvori den brugtes til Gjerdematerie
paa Gudshoe, medens en stor Deel af Gaarden
i Romsdalen hørte til Gudshoe Gods. —
Da vidr i Oldnorsk er Torner, gode Træer, og
blunnr, Rødder, Lunder, til at trække Baade
eller andet saa lit og fra Søen, og da Veblungs-
næs er et naturligt Afskibningssted for Torner
og andre Træevarer, som nedbringes i gjennem
Romsdalen, og det vel muelight, at Stedets
Navn i ældre Tider har været: Vidr-blunnar-næs
af Lunder, som der have været indrettede til at
lette Tømmerets Ombordbringelse i Fartøyer. —
Det er imidlertid Gjenstand for Gjætning, uden Hjemmel af
Navnets Skrivning i ældre Dokumenter, at

anlage dette som rigtigt, hvor rimeligt det
end kunne være, at Gudshoegodset Gjære, for at
skaffe sine Forbøjer lettere Adgang til at faa
det til Strandens nedbrudte Tømmer ombord,
have lidet Hinder i Aandet Gjennem og forbi
paa Ivisfjeburgs Eidet, at den nordligste
forbi i aa gandske passerig, hvor Vejen, gjør og saa
den ovennævnte Gaard mindre Ley?
Fjøa, en Gaard i Romsdal.

Denne Gaards Navn kommer formodentlig, af det
gamelnorske fjøa, Fjeld, Forhøining, eller Klippe,
som, efter Gjærend, Handelsmand Lektørs Sigende,
voxer i Mængde paa Skjærene ved Havet.

Maria-Billede fra Herr Kirke, i Romsdal.

I Herr Kirke, Gyldens Forskjellen var fra Ka-
tholicismens Tid, kunstnet et, af Egetræ udhugget,
med Kridgrund overbrukket, delt fra Hjælet med Ma
let Marieblede, som er 1 Alen Tommer høit, og staar
paa et Lidet, i forskjellige Mange Figurer fra
Underverden udskaaret Fodstykke, under hvilket
der er en ligeledes udskaaret rund Fod, circa
9 Tom: lang. Paa Maria Skjød sees et Skjæ
rebillede 16 Tom: høit, med krønet Hoved,
Hovedet med Halsen udsat og kan optages. I
det nederste af Halsen er indboret et Hul, og i
gjennem Halsen samt den nederste Deel
af Maria Hoved gaaer ligeledes et Hul, saa
at man, naar en stor Pind i det nederste af Hal
sen og Hovedet igjennem Hullerne i Halsen
og Maria Hoved, ved et Tryk i Foden,
kun faae Christusbilledet til at vinke.

Det er rimeligt, at denne Fremstilling er gjort for at tilvejebringe smaae Bidrageyder, som skulle tjene til Understøttelse for Billedhuggeren.

Stenbilledet har formodentligen staaet ophøjet nogle Alen derover Gulvet ved en Vog eller i en Kirke.

Dette Billede er af Sognepræst J. Kraft, med Kirkeejernes Samtykke, forært til Bergens Museum. Da Hund Dronningen her er fremstillet siddende paa en Throne, er Billedet neppe ældre end fra den sidste Halvdel af 15de eller 16de Aarhundrede.

Runeskrift ved Romsdalsfjorden

I en bred og glat Fjeldvæg ved Romsdalsfjorden, nogle faa Favne indenfor Nedløbet af i en anden, indenfor Veblungsnæsset fra Fjeldet nedkommende Bæk, see, omtrent 6 Alen overover dens højeste Vandmaal, indhuggede i en Linie følgende, 5 a 6 Tom. høje Runer:

ᚴᚾᛁᚱᛁᛒ ᚨᛏᚢᛒᛁᚱᚢᚾᛁ

Saaledes ere Runerne copierede af Sognepræst Kraft, der flere Gange har undersøgt dem under forskjellige Belysninger. Denne Aftegning stemmer tildeels overens med den første af de hos Schöning i hans Reise, S. 136, anførte 3 Aftegninger, og bekræfter saaledes Rigtigheden af Schønings Hypothese, at Runerne skulle læses saaledes: "Kæreid um hik gikk", d. e. "Kæreid gik omkring, eller ned over sig" (Klippen). — Under en meget heldig Oplysning afcopierede vi naasteaadet d. 8de Juli Runerne saaledes:

ᚴᚾᛁᚱᛁᛒ ᚨᛏᚢᛒᛁᚱᚢᚾᛁ

hvilket i Hovedsagen giver samme Resultat

Vedø Kirke og Klokker.

Kirken, som er muret, er temmelig mork, da den ikke har faaet nyt, men beholdt det gamle Vinduesindskud. Alterets Skranke er smuk og ombragt meget hyt efter Skikken. Billederne i disse Altertavler er meget smukke. De ere saaledes nu:

I midten Christus og Kalken er en 2 Alen 15 Tommer høi Skikkelse, som dannes af en stor Sten, saa at den maatte indsættes i Altertavlen endskjønt Tegningen den ene af Pilarerne til venstre fra Alteret, er brudt en hvidet Gang, som har noget mørk Grundfarve, og fører Gangen Kirkemuren til Prædikestolen. Det er sandsynligt, at der fra denne Gang har været en murlukket Gang til en Gang ovenover Altertavlen tværs over Kirken. Af Gangen til Prædikestolen, som overdækkede muren Gang til Prædikestolen, fører i Muren et Taarn, der staaer i Forbindelse med et andet, hvis Aabning sees i Muren til Venstre, naar man gaaer ind i Kirken fra Våbenhuset.

Paa den i Skranken Nr. 3, 1. 100, under No 3, beroende Kirkestol over Eberhard Thum, findes en hvidmalet hvidskjoldet Vaaben, a, og paa den Armstads nær over No 4, nævnte Kirkestol over Niels Knudsen, ved Indgangen til Kirken, er skjelden indhugget det her afbildede Vaaben, b, meget skjødesløst.

Af den hos Skovfogd, S. 99, nævnte Kiste over F. Fridr. v. Hoven er Kun Stumpen, men dens Guldbeslag, tilbage.

Den hos Schöning, S. 122, under Nr. 2, anførte Epitaph af hvid Marmor staaer nu igjen i Marienkirken i Vandhuset. — Indskriften med Skjønskriftbogstaver paa den ene Kant ser saaledes ud:

HBR LIGR: FRVMCOI JO OKCOVI.VVCTVS

Den 1ste første Ord, som Kluver, p. 1107 her, læser: "Her ligr Skuir", synes rettere at burde læses: "her ligr frv", hvorpaa da Resten læs, at Stenen er lagt over en adelig Dame,

Thorschagelen, anført hos Schöning, S. 100, under Nr. 1, er endnu tydelige i nogenlunde ubrudt Tilstand. — Paa den ene Skjold findes flere Skjolde med Gulbroderet hvidlaaende Kors, Jesus, Maria; og paa alt Fru Franciscus. — Paa Thorschagelen var anbragt en Skål, hvorpaa med Sølv og Guldtraad synes broderet Scener af Christi Levnet. —

I Sakristiet findes opbevaret:

1. et Processionskors af Sølv, temmelig vel bevaret.
2. et Bibelskrin af Træ, med 2 ophøjede Inskriptioner i 2 Cirkler, den inderste med store, og den yderste med mindre Bogstaver; men begge saa forslidte ved Skuring, at Meningen deraf vanskeligen kan udfindes, saameget mindre som Bogstaverne af dette Slags Indskrifter ikke af Nogen ere forklarede paa en tilfredsstillende Maade. Saameget synes dog vist, at begge Indskrifter ere Gudelige Sententser. Indskriften med de største Bogstaver synes at være den, som Thorlacius har villet gjøre til: Mater Jesu, virgo casta, ave. —

Sognepræst Frost, som formaar i en Omreise
de fattiges Formand, Rubet har overdraget Det
til, at rande over alt hvor denne nye Kirke ger,
lovlig at ville bidrage til, at Skolebygningen og Præ-
gtelsemurtel forøves Bergens Stiftamt, og at
Dokumentet overlades Skolet imod et rigt Skil-
ningsfad af lige Størrelse.

Formen til Ankerbolter paa Kirken et Par Dage
afventager af Skolingen, hvor med 3 Fodder, til
hvilke Finder imidlertid Skibte Dyrefjorden, hvis
Præstegaard Thatte, medens Kordrene rejnes til
tidere Lover.

Udenfor Indgangsdøren bør et Par Kirken ved-
rende Granitsøl, og i Selve Indgangen bør Kjelde-
rum Lover dette, ligge to store Egetræ af Skov
mor, tilhugne som Dagligstokke, men, som
de rejnes, uden Indskrifter.

Paa Kirkens Klokker findes hidtil ingen Inskrip
tioner.

Af Vedø Kirkes Ruiner findes Lover,
der vise, at Fundamentet Bygningerne have havt samme Ud-
strækning, som Gavlene nu Stedsegne, S. og Vestre,
Sporene af Tvær: B og C vare dog meget svage,
Lover af gamle Skibstømmer fandtes 3 Skafter paa
Vadet tæt ved Stranden, og i Jorden udenfor
Præstens Nord vare Levninger af Pæle og Bor-
verk, der give Tilkjende, at Skibbroer eller andre
Bygninger fordum have staaet der.

Regulaire Forsamlinger af Skier.

I Vedø Havbugt er en Gaard Bergsvig, og ved dens
en Sandbugt, ved Mundingen 200 Favne bred og
12 Favne dyb. — I Eydø Sogn og Grejkens Præ-
gield findes en Gaard Nordvig, ved hvilken
der er en mindre Sandbugt af lignende Be-
skaffenhed. — I begge disse Bugter forsamle
sig i September og Oktober Maaneder, naar

Dyrene er godt, en skjøre Skonge Muser (Spidsmus) der ikke tegnede ordentlig i Bøgeskove, hvor skjøe Sandbund de saaledes skjule, at Øjet knap skjør ikke kan see. — Disse Forsøgelser ere saa regelmæssige, at de altid nøjagtigt Aar tilbage.

Denne Sag synes at fortjene de Naturkyndiges Opmærksomhed og nærmere Undersøgelse, thi det er ikke usandsynligt, at disse Dyrs Parringstid indfalder i September og Oktober Maaneder, og at Dyrene da indtræde i forommelte Sandbygter, for der at lege eller parre sig. Skulde dette vore saa, da vilde det vel tjene til at bekræfte for en Natur-forsker, at observere denne nye og al ingt-stage deres Fremgangsmaade under Parringen, som synes ellers vanskeligen for-bunden med Lejligheden til at betragte. —

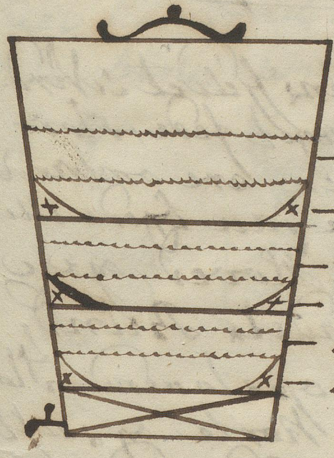
Gaardenes Beboere, i Forbindelse med Byen, have ypperligt paa at lade sig bringe Aaer, for at indsamle de i Bygterne indtrængte Muser, og siden at fange dem; men de Aaerne vilde blive meget kostbare, og Vanskelighederne mange vilde saavel komme, som formoden Skade kunde skee ved Aaernes hensynsmæssige Indretning, hvis de henvendt sig til Skovfoged Amdrup paa Gurrehus Eiendom selskab, med Anvisning om Fangst og formoden Anvisning, hvorved dog ingen af Dyrene blev dem meddelt. —

Det vilde vore Skade, om de deljelige Forsøg, som en saadan Undersøgelse synes at love, af Mangel paa formoden Anledning og Anvisning, skulde gaae tabt for Beboerne paa Egnen, for det Offentlige, og Lysteren, om Sagen ikke kom til de Naturkyndiges Kundskab, og Indgaaelse af dem paalagt sig den nærmere Undersøgelse.

Kalkbrud og Kalkbrænderie i Vedø Sogn.

Paa Gaarden Ottestad, i ~~Vedø~~ Sogn i Nord-
den afstøen, brydes en overmaade skjøn Kalksteen
hvorved man i de sidste Aar er begyndt at brænde
de Kalk, som skal være meget god. - 2 Par Stu-
per af denne Kalksteen blev nylig af Sogne-
præst Krohl forevist for Bergens Museum.

Apparat til at filtrere Brønvin, som er bragt til Byen. Opbevaring deri.

Maskinen, som i Skibe skal være 36 Tommer, i Bred i den øverste Ende 28 T., og i den nederste 16 T. bør gjøres af Egetræ. - De 3 kjøbte Ringe, som gaae hen over Maskinen, bør være 3 Bitter, hvilke bør gjøres af Jern-baand, overtrukne med Tinbaand. - Den nederste Baand hviler paa et Kors af Træe, 4 Tommer. Afstanden imellem de andre 2 Baand er 8 T. / ..... / bør Trækgarn, hvorved ethvert Lag bør adskilles. / ..... / bør en Ring af Trægmeelsdeig, som trykkes ind imellem Baandene og Maskinens Sider, for der at hindre enhver Aabning.

Lampris guttatus.

Den 31te October 1844 fandtes ved Stromsholmen, i Nordmøre Fogderie, fra Havet opdrevet en saadan Fisk, Lysestolpe Rudet, i Alder 12 Fj. lange og 11te Tommer bred fra Brystfinnernes Rygge til Bugfinnernes Rygge 2 Fj. Bugfinnernes Højde 12 Tm., og Brystfinnernes 9 Tm. Denne Fisk henlaae længe hos Consul J. Knudzon, som i Juli 1847 tilbød mig den til Museet, men da den skulde medtages, forgik den at være meget forraadnet af skud, og i saadanden ubrugelig for Museet, undtagen til Maaling, hvorfor jeg udbad mig den, og senere erholdt den. V.

Ørred: trutta: af et eget Slags?

I et lidet Vand, höi oppe paa Kvens Fjeldet i Nordmøre Fogderie, fiskes et Slags meget fede, storskjellede Ørreder, der almindeligvis ere omtrent 1½ Qvarter lange, og nogen lege saa brede eller höie, have et meget lidet Hoved, ere blanke som Lax. Paa Vandets Bund, som er sand, jevn og fri for opvoxende Planter, græsser et Slags Grø, med runde, korte og afstumpede Blade, af hvilke man undertiden finder nogle hele i Ørredernes Skarver, tillige med nogle smaae forlebrune, lidt hvidagtige Insecter, — maaskee Vandkalve (Hydrus) eller Hvirvler (Gyrinus).

Da dette er et Slags, saavidt jeg veed, hidindtil ubeskrevet Fisk, som jeg i mange Aar forgjæves har gjort mig Umage for at faae fra Grønsvandet og Skrevandet, det første i Berkelandsvandet og det sidste i Seims Sogn ved Bergen, hvor jeg anmodet Hjemmandsfader Walther i Øvre Kaadalen og Proprietair Mons Brodtkorb paa Landaasen i Strømsgodset Prestegjeld, som begge bjerge og have fisket dette Slags Fisk, om at forskaffe mig et Exemplar i det mindste, i Spiritus til Museet, lidt-

„gemed Prover af hvad der findes i Kirkens have, gotha-
„rede i Spiritus i et dobbelt Glas; ~~hvilket~~ de have
lovet. —

Sundalens Hovedkirke og Præster.

Sundalens eller Hele Hovedkirke har intet
mærkværdigt at fremvise. — Det eneste, som
jeg ~~fandt~~ anser vær at nævne af hvad der findes
i den er et gammelt Messing-Døbefad, hvor-
„paa sees en nøgen Dreng siddende paa Kreb-
sen af de sædvanlige Døbefade. M. J. V.
C. A. V. E, med lange gjenlagne, og i paa
en Ømærket Hest paa en Lemme malet
Vaaben, som seer saaledes ud:

Paa en af Kirkeklokkerne stod med Latinske
Bogstaver: „Me fecit Amsterdami. anno
1647. Asverus Koster".

Den forhen paa Kirkegaarden værende
„Bautasteen, Skrivning Pag. 74, der nu
som Grindstolpe, afbrudt, ved Hovedindgan
„gen til Kirkegaarden. — Gravhøj en uden
for Kirkegaarden, Skrivning sid. var gandske
udgravet, da man var kjørt med al Jord
„fra Kirkegaarden, og man forsikrede
at ingen Oldsager vare fundne ved
Udgravningen. — Paa Gaarden Aalvik saaes
i ~~Det kongelige Museum~~ nogle Urn
„Retorter, som var smukt og vel conserverede. —

Det var forsynet med Sølvbeslag, paa hvis øverste Rund med latinske Skrifttegn staaer indskrevet: Jesus mea Christus. Anno 1609.
Begge disse Bægere synes at være, at dømme efter Indskriften, ældre end 1609.
Hos Byfogden Kjøbenhavn paa Sundalsøren, saavel som hos Præsten, fandt vi ikke justeret eller forsynet med Stempler,

Sagn.

Paa det lidt mørke høje Fjeld Hesjeskja, i Sundalen, skeer mange omtalte, ret ejendommelige Steen, med 3 liggende, men mindre, i nærheden. Den store skal være en Fætul, og de 3 mindre hans Sønner, som engang blev forvandlede til Stene sammesteds — fortrinsvis efter St. Olafs — og de omtales i Schønings Reise S. 70. — Under sit Ophold i Sundalen var Kapteen paa Jagt, alle ikke kunde jo Hesjeskjens Sag eller de forte "ned i Troldø". — Jeg traf Ingen, som kunde nærmere underrette for mig om denne Sag, der maatte have Tilknytning til Sagnet om Hans Fætlings Skjæbne i Kjøbmandshavn.

Chrom-Ertz-Brud i Sundalen.

Høit oppe i Sundalen, saa nær ovenfor Sundalsøren, i et Fjeld, som kaldes Gleisa, brydes Chromertz for Consul Garmanns Regning. — Ertzen føres fra Brudet paa en god Landevei ned til Øren, hvor den ilandtages og vejes, og prøvekjøres i Jagter førte hen til Trondhjem. Forholdene ved denne Drift maae vore store Personer Øren skal have noget tilovers, thi Udgifterne ere meget betydelige blot for at faae Ertzen saa vidt, at den kan modtages ved Fabrikken i Trondhjem. Foruden Brydnings Omkostninger maae Eieren betale 10 Skill. pr. Vog for Transporten til Sundalsøren, og 2 Skill. pr. Vog derfra til Trondhjem. Gruberne skulle vore ypperlig anlagte, saa at Vandet

af sig selv under sig at man er fra forskjellige Dele af Landet ved Hr. Landfoged Bruns Foranstaltninger.
Ved Hr. Doctorens Ordre i 3 Glas, No. 1, 2 og 3 Spiritus. 3
Fig. 1 til 3 Skuret Prøver af No. 1 og 2. 3

Foregaaende, en egen Art Fisk.

Ifølge Schonings Reise, S. 64 og 74, skal der i Tinds Fjorden ved Fjordal Bygden, Eidsøren og Gyrdal, fanges et Slags Hvid- eller Strand-Hvalder, store som Sejl-Fisk, blanke som Sølv paa Skindet, der er bedst med Rogn og Harpe-Tyre. Under mit Ophold i Skudesnes i Juli 1844 efterspurgte jeg denne Fisk, som Beboerne meget godt kjendte, men som de ikke da kunde skaffe mig, fordi den ikke fanges paa bemeldte Aarstid, men senere ind paa Efteraaret. Beboerne beskrive den i øvrigt omtrent ligesom Schoning.
Den
Hvis denne Fiskeart ikke skulde være, som saa sandsynlig Rudes Blankesteen; see Norges Fiskeri Beskr. I. D. S. 271, og Nye Magaz. Selskabs Skrifter, 2 B., 2. H. S. 12 og 13; el. Gadus Lusca innmarcatus, Hvitings Navn kommer dertil S. 9, der jeg ikke kjender Fisken selv.
Jeg har anmeldt Provsteier Hr. Brandt i Sandvigen, som lover mig at forskaffe Bergens Museum et Exemplar, tørret, klippet eller i Brændevin.

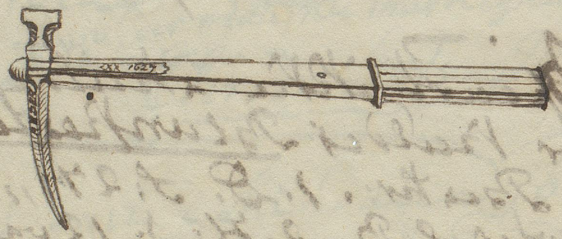
Mineralier.

Consul Allen i Christiansund benyttede sig at Overø-Vorherres Reise til Nordfjord, Bergmester Thomas, havde efterladt sig, hos Hr. Amtmand Lund Del Mineralier fra forskjellige Egne, og

gjøre dem det lidt ubehageligt over dem, samt at tage J. Allan, hvilke samle dem for at overlevere mig dem til Bergens Museum naar jeg i August 1847 eller 48 "søger Christiansund, for herfra Tilbud jeg forelobigen tak fra Allan sagde mig "forbød at bemeldte Mineralier kunde afhjælpes, idet Pro- "mas havde dem i Sinde derfor ej vilde gaae Bord for Huset,

Stridshammer fra Sandvigen.

Paa Gaarden Sandvigen, i Thingvold Præstegjeld, fandt for faa Aar tilbage en Mand "Stridshammer af Jern, forsynet med 2 Jernet ind- "hugne Indskrifter. — Paa Midten af den "ene Side staaer: Peder Jonsen; og paa den 2den, hvorefter Hammeren har hængt, staaer: 1627. — Denne Ham- "mer gav Proprietair Hans Brodthorp til Bergens Museum. — Den er saaledes udseende,

Vogts Reds Kab.

Assessor Schurich i Trondhjem tilbød mig til Bergens Museum et Vogtreds Kab, af "selv samme Indretning, som det, Hvilket "i Maj 1847 erholdt fra Grønden i Nord- "lands Amt. — Da dette Reds Kab i vesse Henseender er ompleteret, end det, hvil- "ket tilforn har, modtog jeg det med Erkjendtlighed

Det er fundet

Vorstene fra Klædstene fundne i Trondhjem

De i Urda Lapis Lindfors

Da Organist Tellefsen af Bergen Beretning om Fund af Oldsager i Norge havde faaet Kundskab om de mange i en Grushøi paa Nygaard fundne Vorstene, opfordrede han mig om, at der, ved Oprydningen af den Klædstand efter sidste Stedbrand i Trondhjem, var fundet nogle lignende Sten, af hvilke een var gaaet mig for. Hun forærede mig for. hoi en, omtrent 6 T. lang og 3 T. bred, flad, eventet afrundet og der gjennembrudt, Steen, som synes at være en Skifer, af grøn Slags. Paa dens ene Side vare flere Tegn figurer og nogle andre uregelmæssige Figurer ind. ridsede.

Den saae omtrent saaledes ud:

Denne Sten og en lignende have de Haab om Lenere at erholde til Museet.

Om den Armborst fra Gudbrandsdal.

I Trondhjem blev mig tilbudt til Kjøbs en ved Hendelse vel bevaret Armbørste, med tilhørende Sprænderedskab paa samme, som ingen af de Bergens Museum tilhørende ere. Denne Armborste skal, efter Tilgjerens Beretning, have været forvaret paa Gaarden Hellungsbjen i Gudbrandsdalen, Vaage Prestegjeld, i det nordlige Gudbrandsdal. Jeg opkjøbte den til Museet for 3 Spd.

Oldsagerne i Trondhjems Museum.

Omendskjønt Oldsagerne i det Nygrøfte Vi
denskabers Selskabs Krabbe Samling, Trondhjem
ikke er talrige, finder dog Stangl rem
nogle ret mærkelige. — Som Exempler
vil jeg nævne:

1. en stor og ziirlig Vandflaske, af Metal,
støbt, afrundet og forsynet med Skrue
låg med Indskrifter i 6 Rader. —
Tegning af denne Flaske lovede Dr. Sy
Schwach, med Direction igjennem Samlingen
at forskaffe Bergens Museum, hvilket
mulig er skeet. —
2. Et Par skaalformige Fibler, af en Slags
Metblanding, Bronze, forsynede med Orna
mentiske Dyrehoveder. —
3. To runde Glas Amuletter, Perler, Ringe, diver
gjennemborede Skiver, med indskrevne Fi
gurer, Perler, Vedhængere og Knapper.
Diameter en omtrent 1½".
4. En meget stor Fibula, af Sølv. — Tegning
af denne har skeet ligesom ovenfor fra
Dr. Sy Schwach, Kunstner, hvori Skaft
stillet dertil er indsat. —
5. En Cauldron, Kjedel, hvori Skaft
stillet dertil er indsat. —
6. Et af Bronze forfærdiget Sværd, hvor
Hefte Skinne, der ogsaa for at have
været omvundet med et Skjæbe grej, og
have været en Del, hvorigjennem Sam
snerne løbe, men som mangler her
hvor det Øverste Stykke af Klingen
er afbrudt. —
7. En langagtig oval, af Trælignende Sten
plade, Skraber, er indrigget en rund
om Skaften gaaende Rand, Gribe, Hjelm
paa de ældre, vedskjellepynte Skibe
eller Polar-Rene. —

8. En liden Vejbeslutning, af Bronze, indrettet til at staae sammen for at lægge Ene i mellem Vejstenene, Depot.
9. En Rune-Calender, ud skaaren paa flere forskjellige, med Runer sammensatte Træe Tykker.
10. En Lappisk saakaldet Runebomme, rundt Træstykke.
11. Tre forskjellige antike Nøgler, af Jern og Bronze.
12. Tre forskjellige, med Træ forsynede, Drikkehorn, blandt hvilke er et, hvori en Sølv Mynt eller Glasperle er indsatset.
13. Flere forskjellige Dolke i Jern-Skeder, smukt udarbeidede.
14. To meget store Tubuler af Bronze, hvori Rør eller Pibser have været indsatte.
15. Forskjellige Krigshamre, af Jern.

Over samtlige Oldsager have vi en Catalog hvoraf Conservator Tellefsen havde mig en afskrift til Bergens Museum, og det er skeet, at de Sager, hvor de forefindes Oldsager ere funden, for en stor Del ikke findes anmærkede.

Af ethnographiske Sager have vi fra Finmarken og derblandt adskillige meget interessante Sager fra Grønland og Lapmarken.

Naturalierne i Trondhjems Museum.

Med Undtagelse af Samlingen af indenlandske Fugle, der i almindelighed ere godt behandlede og vel ordnede, og maaske af Mineralsamlingen, som jeg ikke saae, er det nye Museum Vidnesbyrd om Selskabets Samlinger og Samlingsindretning kun saare ubetydelige. Den hele dag maatte iblandt de forrevne, besvær-

Det vel saa højt opstillede, at man vanskeligen kan komme ud over dem, finder anskillige gode Steder. Jeg saae i det mineste to, over hvis Tilstedeværelse jeg faldt i den største Forundring. — Den ene var den af Lars i Launa Norrgik, efter det Bergenske Museums fra Nasen erholdte Exemplar beskrevne, Rennatula borealis, og den anden, den af Hr. Kiær og Danielsen i norsk Magazin for Naturvidenskaberne, efter det Bergenske Museums fra Vadsø erholdte Exemplarer, beskrevne Virgularia Christii. — Hvorlenge vare de nylsnævnte for de Naturkyndige endnu bekjendte, skriver Rejsevelie i 1846 og 1847 udkomne, skjønt de have henstaaet i Selskabets Samlinger, vides ikke. — Det er maaske ligefra Biskop Gunnerus's Tid, eller i anden fjernere Fortid, efter at nævnte Naturkyndige Medlemmer af Selskabet indsendte Skatte til Museet, som optistedes af Hr. Strøm af Naturkyndige Medlemmer af Selskabet, og en vidt sjælden Forekommende af Selskabets vaagtbare Dyr for at optisse og bekjendtgjøre de fra Rigets forskjellige Egne modtagne Gjenstande, hvor saaledes Bergvedkommende Selskabet den Ære, som foregaaende Fortjenester af den norske Fauna at bygge dem pligt at have bekjendtgjort og bestyrket disse 2 høist mærkelige Polypstokke, at kvilke den ene vel kan anses som en af de prægtigste, man kjender.

Bygningsstilen fra Trondhjems Domkirke.

Da det, efter min Formening, ei vil være uden Interesse for det Bergenske Museum, at have i sin Besiddelse en vel udtrykket Bygningsstil fra

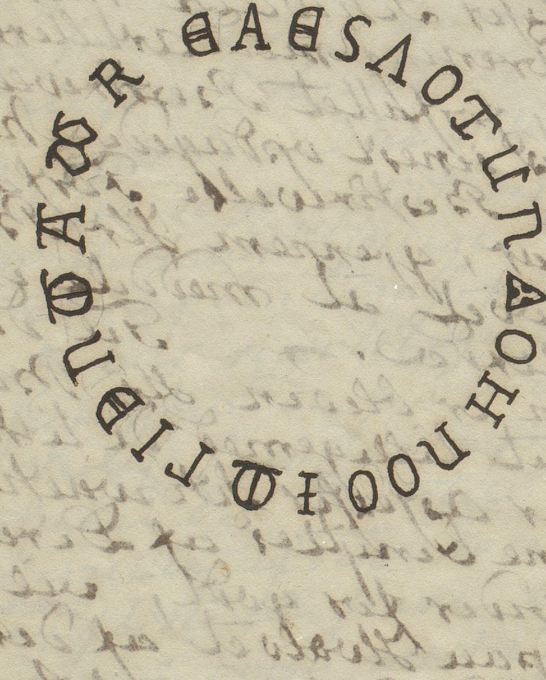
Norges mottelige og skjønne Steenbygninger
fra Oldtiden, for lod, min Vidtberømmede Fæl-
lesskab et skjønne Exempel af de skjønne, prægtige
Buer, der have været anbragte over Vinduerne
i den vestre Gavl af Domkirkens Ruiner
skriftlen Steen for Hoft. Til disse var nylagt Le
og af Kirkeruinen taget til Side, for at den ej,
som tilforn var skjult Tegl, efter, skulde blive
bortkjørt.

Kongsgaarden i Trondhjem.

Ved en flyglig Beskuelse af en saadan Old tids
Bygning vides ofte af saa skjønne er bleven under-
vigt og lidet bekjendt, er det neppe muligt
at opfatte og anmerke noget naar man ikke
vie gjentagne Gange dem forhen er bemærket og
opskrift. Af Assessor Schwach medtilbørende
Capitain H. Dahl, forfattet Beskrivelse
over denne Bygnings ældre og nyere Skjæbne-
digheder, hvilken Beskrivelse forfatteren
afleverede i forrige Aar, gjennem Hr. Biskop
Neumann, have vi nu meddelt Publicum
til Oplysning i Sagen. Til denne
Beskrivelse, som er bleven Hr. Biskop
Neumann overleveret tilligemed de tilhørende
Tegninger, der, efter Assessor Schwachs Ønske,
ville tilfalde mig, kunne benyttes af Direktionen
saaledes, at den finder for godt, ved Ny-
dannelse, at der paa Huset af den Be-
skrivelse vorde Sat findes Steder til Inscrip-
tioner, som lidet ere overhaandtede, og al
Assessor Schwach, som har tænkt, i Forening med
Capitain Dahl, et andet nærmere Øiemed
i den Anledning, samt i en Tid afgive Hr
videre Underretning om Udfaldet.

Alstadhvigs Kirke.

Denne smukke, gamle Kirke, hvis skjönne Chor er vanzieret ved nogle Troglerne, som man har anbragt paa venstre Side af Skibets Muur saaledes, at man ikke nede fra Kirkens Gulv kun ubehindret overse Alteret, har ikke andre Mærkværdigheder, end et Par af tre gl. skaarede St. Olufs Billede, med en Drage under Fødderne; hvilket Billede dog ogsaa ikke er synderlig gammelt; og en Nadverskaabe, der har en med ophøiede Skrifttaver omgivet Omskrift, som, hvis den Øyne, jeg i det mørke Tarn fik tagel derav, skulde være rigtig, hvorom jeg tvivler, lyder saaledes:

I Klokken er derhos paa en mig ubekjendt Maade paa Ydersiden fostet 5 Medbracteater i den Orden, som anføres ved de ovenstaaende, og Tallene af Indskriften anføre, 5 i alle Cirkler. Bracteaterne № 2 og 3 ere saaledes lig, som herstaaende Tegninger vise.

Den ene staar altsaa d S, den anden d L.
Jeg har anmodet Provst Arentz om at forskaffe mig d aftrik i Kapitlet af Inskriften, jeg for øvrigt erholder dette, vil jeg ikke besøge mig med at tolke den.—

Kirken har oppaa en anden Klokke, hvis Inskrift med almindelige latinske Majuskler indeholder:

„Mortem presento, Plebem voco, congrego clerum. — Campana memor sit (:s:) lo(:l:) moriture viator. — D. Christophorus Sigvardi. 1581.—"

Levanger Kirke.

Foruden el Par smukke, af Vægten udhugne, Portaler har denne Kirke intet mærkværdigt, Dens to Taarnklokker ere af 1703, og have begge følgende Inskriptioner:

„Anno Christi 1703 da var vor Herre Anno Stift bestalter mand og Doctor Peder Krog Biskop over Throndhjems Stift, Mag. Peder Krog Sogneprovst over Stiftstedet og Hr. Johan Lihl Degn Pastor til Gestalterig Gjeld er denne Klokke af nye støbt til Levangers Kjerke udi Throndhjem. F. K."

(Bogstaverne F. K. staar paa den ene Klokke.)

„Friedrich Hester".

Med paa begge Klokker staaer Hans Friedrich den 3dies Navnetræk.—

Munkelivs Klosters Ruiner.

Den saakaldte Klosters Ruiner vare endnu til alle Tider synlige og kjendelige. — Paa mange Steder vare de vel omskjulte med Lyng og Mos, men paa andre vare de ikke skjulte.—

Lignelses Kunde man tildeligen see Formen af de paa Siden af Choret vorende 2 Capeller, hvis Skure vare nedskjørtede indtil 2 a 3 Alen over „over Grunden. — Saavel Kirkens som Capellernes Form har vel den hos Klüwer opgivne. — Af den hos Klüwer angivne Kirkegaards-Mure sees Kun nogle Stumper ud mod Elven oppe ved Choret og ved den ene Capel samt nede ved det ene Hjørne af Skibet. Derimod kunde jeg ikke finde nogen af Grundstenene til Capellerne, ejheller de hos Klüwer nævnte 2 smaae Bygningslemninger; men den stenbrudte Vej kan man spore lige op til Gaarden Skunkebye. — Af de 2 mindre og tilfrosne Brønde, som Klüwer taler at have seet, fandt jeg ingen Spor. — Jeg har altsaa ikke ved mine Undersøgelser paa Stedet fundet noget som bestyrker det gamle Sagn og Klüwers Paastand, at Skunkebye virkelig har været et Kloster, og antager det derfor rimeligt — hvad Pontoppidan ogsaa synes at antage i sin Klosterhistorie p. 307 og 308, paastaaer, at Skunkebye Ruiner ere Levninger af en ved Reformationen 1536 nedlagt Sognekirke, som tilhørte Tullerød Kloster, og at Skunkebye ikke have havt Ret til Sognekirke, imod de tre nye Sogne. Jeg har ikke havt Leilighed til at have Tilsyn med Skarkarlejet paa Deres eller Klosteret i Tullerød; Gudsgaard, muligvis opført med Materialierne af Kirkens eller Gaardens Bygninger. — Jeg bemærker ellers, at jeg da jeg var paa Stedet, endnu ikke var bleven opmærksom paa Sagnet, saa Klüwers afvigende Skrivemaade, da jeg ellers ihvorvidt de Stumper og de omhandlede 2 Brønde, ikke

have anstillet nærmere Undersøgelser, ved
„til disse i alle Tilfælde ~~dette~~ ikke kunde ha-
„ve ledet til nogen bestemt Afgjørelse af Spørg-
„maalet om Hærets Tilværelse, da langve
hen paavist anlagelig Grund til at skulle
der kunne have havt temporair Brug for
Vaaningshuse og andre ouvrumuske Indret-
„ninger."

Gravningerne paa Gjeld i Skogn.

Paa denne store, i det lavlendte Skogn hvælvede
„de, Gaard, hvorfra en vid Udsigt over store Dele
af Skogn, Ytteroen, Inderoen, Tjuvtø, Stod og
Verdalen havde, og hvorfra man paa engang
kunde 7 Kirker, er der opgivet paa en Kaart
eller Brik af Gaardmatrikkelen, ganske nær ved
Gaardens Huse, en stor Samling af Grav-
„høje, runde, aflange og firkantede, blandt
hvilke nogle vel omgivne med Randsteene.
af saadanne talte jeg 29, der laae nesten alle
i een Retning, dog saaledes at 2 eller 3 und-
„steder laae ved Siderne af hverandre. — De fle-
„ste af disse Grafhøje ere lidet eller ingenlunde
og sandsynligt kan man sige, at de udvendigen
bestaae af Jord, og indeni af Sten eller hugne
„Sten. Ejeren af Gaarden, som i 45 Aar har
boet der, paastod imidlertid, at ingen Gravning
i Nærheden er skeet i hans Tid, — Jeg tvivler dog
„paa dog forsikre." Undersøgelsen om, hvorvidt
Oldtiden, ved de store Udgravninger, vare
fuldførte i nogen af disse Høje, eller ikke. —
Klüwer har, S. 62, ligeledes nævnt, at der paa

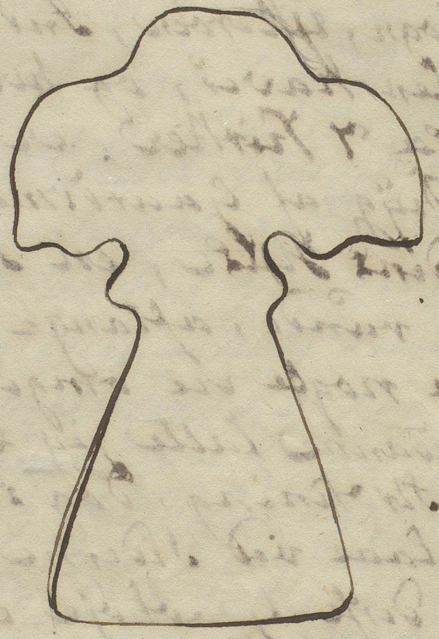
denne Gaard findes en Mengde Gravhøje, og Kraft
ifølge Ligelede Taxt. d. 1778. at der paa denne Gaard fin-
des en stor Del Gravhøje. —

Gravhøi paa øvre Ruel i Inderøen.

Paa en stor, nu delagt, Gravhøj paa Gaarden
øvre Ruel, i Falbergs Syn, Inderøens Prestegjeld,
har staaet et 12 Alen højt, nordlig 30 Alen og
over Armene 1 Alen bred, Steendiger, som var
pluteret i Højens Søyd, men som for flere Aar
siden, da Højen blev omvandet til en Jord-
hjelder, nedlagen, og siden har henstaaet blandt
de af Højen udtagne Stene, hvor del endnu
findes. — Del er arbeidet af en skiferartet
Steen, og har ingen Indskrift. —

Dels Udseende vises
af hosstaaende Figur.

Jeg skrev d. 31te Juli
1817, da jeg blev vidende
om denne Oldsager, al
erholde samme til Skrivel,
og Vedkommende skulde
saa villige til del over-
lade del; men da Sagen
medførte, at jeg nødsa-
gedes til gjentagne Reiser, og
stedse vilde lage del mig
paa mit Fædrej, gjorde
dem Vanskeligheder, og
forlangte 5 Spd. for Af-
standen, hvilket jeg
fandt al være formeget. —

Jeg overtog imidlertid del Sørgelige Arbeide, samme lad
ved hjemmelig Forsøg, nærmere al undersøge
ved Gjeven, og afskibe dem Kort el for vinelig
Fordeling, og al besørge dels fremsendt over Land
eller Trondhjem eller Bergen. —

Der er i Nordsiden af Rydet, skal kunne
sees en fortlængst sløyfet Kirke, er del Sandsyn-
ligt, al Kirkegaarden i de første christne Tider er

et Hovd vejet paa en Bjørhoug, og dennjelet som Samlingssted for Bygdens Folk naar Fiender vare vogte blandt Dem at udbrede Christi Lære.

Stenkjør

af de gamle Stuetomter i denne, om ikke Norges saa dog Trondhjems Stifts, ældste Kjøbstad, tad kun de jeg ikke finde vogete Spor, og der var paa Stedet Ingen, som kunde anvise mig Sandsynligheden derfor, at de forhen vare fundne. Man sagde kun, at Staden, efter Sagnet, skal have ligget ved Udløbet af den igjennem Strandgaden gaaende Sagnelv, eller Stenkjør-Elv.

Fulen og Skriveren, to Bautastene.

Tæt ved Grøften af Landevejen fra Inderdalen til Stenkjør, i en saakaldet Skarn- eller Skiv-Skrænning under Gaarden , staae 2 omtrent 4 Alen høje, Bautastene, øverste Spidse og nederste noget bredere end tykke, hvilke man nu kalder Fulen og Skriveren, formodentligen fordi de staae jævnsides, kun nogle Fod Alen fra hinanden. Disse Bautastene finder jeg ikke omtalte hverken af Kleüver eller Worm.

Oldsmindene paa Hegge.

Af de tre Kleüver, S. 81–83, beskrevne og paa det tilhørende Kart med Tegning anførte Stenalderindretninger, fandt jeg det største, paa Smaaling nær, i den af Kleüver udførligen beskrevne Forfatning. Det mindre, af Kleüver kaldet Sekr. Bernouts, Ring, fik jeg dog paa nogenlunde i den af ham anførte Forfatning, men af det 3die, Lille, fandt jeg kun Lidet eller intet tilbage, da Stenene dels vare borttagne, dels

Saaledes forrykkede, at Stedet ikke længere kan eftersees eller erkjendes for at være et Oldtidsminde. — Gravhøiden sammesteds var ogsaa destrueret og kunde ikke gjenfindes.

Oldtidsminderne paa Egge.

De hvi Kliuver, S. 84, anførte, omtrent 3 à 400 Alen østenfor Egge Kirke ved Siden af hverandre liggende 5 stenlagte Cirkler fandtes endnu i en Række paa østre Side af Landeveien, og den største af dem samtlige, det have den ovfgivne Diameter. — Den nærmest Veien liggende Cirkel skiltes fornemmelig, men nu fra det Øje optegnet, stor de største ringe mere end en halvanden Favnelang Steen, der har en Diameter af omtrent 4½ Alen. — I den nærmeste Steenkreds er det bestemt af sig, at en Ligmuld har været, Steen har ligget ovenpaa, og i de øvrige saa vi Spor af at det samme har været Tilfælde. — Samtlige de Stene, som omfatte disse Steenkredse, være nogenlunde store, for det meste ragende fra ½ Alen til 1½ Alen over Jorden, og den største Del af dem var afrundet Facon. — Den mindste af Cirklerne var den længst fra Landeveien liggende. Alle disse Steenkredse have været Thingsteder, hvor for den vordende Distrikts afdeling, som kommer mig antagelig, især paa Grund af de i Midten voxende store, opvoxede Stene, som formenes at have været Dommersæder. — Den nærmest Veien voxende Thingkreds har omgivet af 98, den næste af 104, den tredie af 100, den fjerde omtrent af lige saamange og den største af 76 Stene, hvilket for disse Kredse, nær ved otteledede Stengjerde, saaledes maatte [illegible]